

53 (673) yılında Dimaşk'ta vefat eden Fedâle b. Ubeyd Bâbüssağır Kabristanı'na defnedildi. 59 (679), 67 (686-87) ve 69 (688-89) yıllarında öldüğüne dair rivayetler doğru değildir.

Vefatında Fedâle'nin cenazesini biz-zat taşıyan Muâviye'nin o sırada yanın-da bulunan oğlu Abdullah'a (veya Yezîd'e) böyle değerli bir zatın bir daha omuz-larda taşınmayacağını söylediği rivayet edilir. Fedâle, Cenâb-ı Hak'ın ancak tak-vâ sahiplerinin sadakasını kabul edece-ğini (bk. el-Mâide 5/27) belirterek yaptığı hayırlardan sadece bir zerrenin kabul edilmesinin bile yeterli olacağını söyler-di. Aynı zamanda kurrâdan sayılan ve Resûl-i Ekrem'den başka Hz. Ömer ve Ebû'd-Derdâ gibi bazı sahâbîlerden de hadis öğrenen Fedâle'nin elli rivayeti bu-lunmaktadır. İkisi *Şahîh-i Müslim*'de olmak üzere bu rivayetler dört sünen ile Buhârî'nin *el-Edebü'l-müfred*'inde yer almıştır. Kendisinden âzatlî kölesi Meysere, Abdullah b. Muhayrîz, Muham-med b. Kâ'b el-Kurazî ve Uley b. Rebâh gibi kişiler hadis rivayet etmişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müslim, "Cenâ'iz", 9; Kelbî, *Nesebü Ma'ad ve'l-Yemeni'l-kebir* (nşr. Nâcî Hasan), Beyrut 1408/1988, I, 372; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, VII, 401; İbn Habîb, *el-Muḥabber*, s. 294-295; Bu-hârî, *et-Târîhu'l-kebir*, VII, 124, 375; a.mlf., *et-Târîhu's-şagîr*, I, 119; Belâzürî, *Fütûh* (Fay-da), s. 220; Vekî, *Aḥbârü'l-kuḍât*, III, 200-201; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), IV, 429-430; V, 232, 234, 253, 330; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, VII, 77; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 473; Ebû Nuaym, *Hilye*, II, 17; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, III, 197-198; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 363-364; V, 238; a.mlf., *el-Kâmil*, III, 191, 458, 461, 472, 496; IV, 11; Nevevî, *Tehzîb*, I/1, s. 50; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXIII, 186-189; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, II, 113-117; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 41-60*, s. 285-286; İbn Kesîr, *el-Bî-dâye*, VIII, 78; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), V, 371-372; VI, 192; Hazrecî, *Hülâsattü Tezhib*, s. 308; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 221.

M. YAŞAR KANDEMİR

FEDÂLİ

(الفضالى)

Muhammed b. Muhammed
b. Şâfi' el-Fedâli
(ö. 1236/1820-21)

Mısırlı âlim.

Mısır'ın Delta bölgesinde bulunan Fe-dâle'de doğdu. Hayatı ve ilmi faaliyetle-ri hakkında fazla bilgi yoktur. Sadece son devir Eş'arî kelâmcılarından İbrâ-

him b. Muhammed el-Bâcürî'nin hocası olduğu ve kelâm ilmine dair iki eser yaz-dığı bilinmektedir. Şöhretini daha çok Ezher şeyhliği yapmış bulunan Bâcürî'nin hocası olmasına borçludur. Senûsi'den sonra Burhâneddin el-Lekânî, Bâ-cürî vb. Mısırlı ve Kuzey Afrikalı âlimler gibi o da Eş'ariyye'nin son dönem tem-silcilerinden sayılır. Kelâm ilmine önemli bir katkıda bulunmamış, sadece geçmiş âlimlerin görüşlerini tekrarlayarak teyit etmiştir.

Eserleri. 1. *Kifâyetü'l-'avâm fîmâ yecibü 'aleyhim min 'ilmi'l-kelâm*. Mu-hammed b. Yûsuf es-Senûsi'nin akaide dair *Ümmü'l-berâhin* adlı eserine yapılmış bir şerhtir. Klasik kelâm kitapları tarzında kaleme alınan eserin Gazzâlî'nin *İlcâmü'l-'avâm*'ına reddiye olarak yazıldığı kabul edilir. Her ne kadar ki-tapta bu hususu belirten bir ifade yok-sa da üzerinde durulan itikadî konulara iman etmenin bir ayırım yapmaksızın büt-tün müslümanlara farz olduğunu belir-ten açıklamalar yanında eserin taşıdığı isim de bu intibai uyandırmaktadır. Mu-kaddimede akli hükümler (vâcip, câiz ve müstahîl) incelendikten sonra Allah ile peygamberler hakkında inanılması farz olan hususlar elli madde halinde sırala-nır. Allah'a nisbet edilmesi vâcip olan sı-fatlar "selbî", "meânî" ve "mânevî" şek-linde kısımlara ayrılarak yirmi madde-de, yetkinlik sıfatlarının zıddı olup O'na atfedilmesi imkânsız bulunan sıfatlar da yine yirmi maddede ele alınır. Allah için câiz olan sıfat ise mümkinî yaratıp yaratmamak şeklinde ifade edilir. Pey-gamberler hakkında vâcip ve müstahîl olan nitelikler de on madde halinde sa-yılarak elli sayısı tamamlanır. Eser iman konusunu işleyen bir hâtime ile sona erer. Fedâli'nin öğrencisi İbrâhim el-Bâ-cürî esere *Tahkîku'l-maḳâm 'âlâ Ki-fâyeti'l-'avâm* adıyla bir hâşiyeye yazmış-tır. Çeşitli nüshaları bulunan *Kifâyetü'l-'avâm* (meselâ bk. Süleymaniye Ktp., Ha-cı Mahmud Efendi, nr. 936/2) hâşiyesiyle birlikte defalarca basılmıştır (Bulak 1285; Kahire 1298). Duncan Black Mac-donald *Kifâyetü'l-'avâm*'ı İngilizce'ye çevirerek *Development of Muslim The-ology* adlı kitabı içinde yayımlamıştır (s. 315-351). 2. *Risâle 'âlâ lâ ilâhe illallâh* (*Risâle fî kelîmeti't-tevhîd*). Bâcürî bu ese-re de bir hâşiyeye yazmış ve her ikisi bir-likte yayımlanmıştır (Kahire 1291, 1301; Bombay 1296).

BİBLİYOGRAFYA :

Fedâli, *Kifâyetü'l-'avâm*, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 936/2, vr. 99^a-112^b; Serkis, *Mu'cem*, II, 1453-1454; Brockelmann, *GAL*, II, 641; *Suppl.*, II, 744; *İzâhu'l-meknân*, I, 268; II, 372; *Hediyetü'l-'arîfin*, II, 360; Ziriklî, *el-A'âm*, VII, 26; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'elli-fîn*, X, 60; Halîl Merdem Bey, *A'yânü'l-ḳarîş-şâlişe 'aşer*, Beyrut 1977, s. 160; D. B. Macdo-nald, *Development of Muslim Theology*, London 1985, s. 315-351; a.mlf., "Fedâli", *Â*, IV, 536; a.mlf., "Kelâm", a.e., VI, 544; J. Schacht, "al-Fa-dâli", *EI*² (İng.), II, 727; L. Gardet, "İlm al-Ka-lâm", a.e., III, 1145. AHMET SAİM KILAVUZ

FEDDÂN

(فدان)

Mısır ve Suriye'de kullanılan eski bir alan ölçüsü birimi.

Feddân kelimesinin Ârâmîce, Arapça veya Nabatîce olduğuna dair değişik gö-rüşler bulunmakla birlikte Ârâmîce ol-ması ihtimali daha doğru görünmekte-dir. Zira bu ölçü birimi daha çok Ârâmî-ler'in yerleşim bölgelerinden olan Mısır, Nübe, Suriye ve Mezopotamya'da kulla-nılmış olduğu gibi Arapça sözlüklerde kelimenin kökü "fdd" ve "fdn" gibi fark-lı şekillerde verilmektedir. "Öküz" veya "bir çift öküz" anlamına gelen feddân kelimesi, tek veya çift öküzle sürülebi-lecek arazi miktarına da isim olmuştur. Bir çift öküzün gece gündüz durmaksızın sürebildiği alana feddân-ı Rûmânî (Rûmî), gün boyunca sürebildiği alana feddân-ı İslâmî (Arabî), sabahtan öğle-ye kadar sürebildiği arazi parçasına da feddân-ı hurrâs (arz) denir.

Mısır ve Nübe'nin mahallî ölçülerinden olan feddân, İslâm fetihlerinden sonra da tarım alanlarının ölçümünde ve ha-racın tesbitinde esas alınmıştır. Ancak diğer ölçüler gibi bu ölçü biriminin de-ğeri de zamana ve mekâna göre de-ğişiklik göstermiştir. Makrîzî, 1 feddânın 400 Hâkimî (Fâtımî Halifesi Hâkim-Biem-rillâh'a nisbetle) kasabakareye, 1 Hâkimî kasabanın ise $6 \frac{2}{3}$ zirâu'l-kumâş veya 5 zirâu'n-neccâra eşit olduğunu kaydet-mektedir. Kalkaşendî'nin tesbitine göre 1 feddân = 400 kasaba² = 24 kırat; 1 kasaba = 6 ez-zirâu'l-Hâşimiyetü'l-küb-râ] = 5 zirâu'n-neccâr = 8 zirâu'l-yed'dir. W. Hinz, Mahmud Bey ve Rey-yis'in hesaplamalarına göre 1 Hâkimî kasaba sırasıyla 399 cm., 388,4 cm. ve 385 cm.dir. Bu bulgulardan hareketle 1 feddân 6368,04 m², 6034,1824 m² ve 5929 m² eder. Dayandığı veriler bakımın-